

KONTI IZIDOR

ÍRTA: GY. TAKÁCH BÉLA.

KONTI IZIDOR: MAC KINLEY SZOBRA
PHILADELPHIÁBAN.
STATUE DU PRÉSIDENT
MAC KINLEY À PHILADELPHIE.

New-York 55-ik utcájában, a hatodik és hetedik avenuek között, egymás mellé sorakoznak, a Holbein-Studiók egyemeletes épületei. A legelső műtermek, melyek New-Yorkban épültek, hajdan istállókkal, most automobil-garageokkal a földszinten. Keskeny, recsegős falépcső vezet fel az emeletre, az ott lévő műtermekhez. Jól ismert, régi házak ezek, sokat tudnának beszélni művészek álmairól, művészek szenvedéseiről s művészek dicsőségéről, mert alig akad amerikai festő vagy szobrász, ki valaha itt ne lakott volna.

Itt él a maga nagy egyszerűségében, tőlünk régen elszakadt hazánkfia s most az Egyesült-Államok egyik legnagyobb szobrásza: Konti Izidor.

Itt él, bár nem itt lakik, mert Yonkersbe, közel New-Yorkhoz, egy virággal befuttatott kis házba — ha már munkájában kifáradt — tér vissza megnyugodni édes anyjához s új munkaerőt gyűjteni a holnapra. Sokszor láttam őt reggelenként, amint biciklijéről leugorva, a 154-es szám előtt sietett fel műtermébe, hogy a jó yonkersi levegőtől felfrissült aggyal s kipihent erővel kezdjen új munkába, vagy folytassa a megkezdettet.

De kövessük mi is őt s lássuk, hogy min dolgozik.

Szobrász műterme sohasem oly meleg s oly otthonos mint a piktoré; a hideg padozat, nedves levegő, mumiaszerűen begöngyölt figurák a falakon, szekrények tetején, polcokon hideg, fehér gipszöntvények, egy-egy nagy munkának kicsi vázlata, vagy pár

anatómiai tanulmány, s szinte jól esik látni némelyiken a szürke port, mely színesebbé s még plasztikusabbá teszi mindeniket. Az egyik sarokban agyagos s gipszes hordók, vizes kannák s rongyok egész halmaza.

De a mester jobb keze már ott van, egy fiatal amerikai kezdő szobrász s egy pár alakról le is szedte már félig száraz éjjeli köntösüket: szinte megelevenedik a rideg műterem, amint a zöldesbarna agyagból egy-egy megkezdett mosolygó női arc vagy izmos férfi tekint felénk. A mintázó fák is már szép sorba rakva egy asztalon, hogy a mester ne vesztegessen velök sok időt, mert az idő mindenütt pénz, de legdrágább New-Yorkban.

Konti 1862. július 9-én született; apja Konti Lajos, a szabadságharcban hőiesen küzdött, honvédeink között volt mint tiszt s a háború szomorú befejezése után őt is, mint sok mást, besorozták az osztrák hadseregbe.

Konti az édes apjától örökölt szabadság- és hazaszereteten s az ő lelkesítő harci visszaemlékezéseinek elbeszélésén felnövekedve, iskoláit Szombathelyen, majd Wienben végezte s bár már egy negyed század óta él Amerika földjén, magyar érzelmét és honszerelmét még mindig megtartotta. A Kunst-Academie-t is Wienben végezte Kundtmann és Fellner alatt s azután éveket töltött Olaszországban, folyton tanulva és tanulmányozva, ellesve a klasszikusok formaszépségeit, anatómiai tudását s nemes egyszerűségét. Fiatalságát nagyobbbrészt utazással töltötte s csak 29 éves korában, nyilván az öröklött szabadság-

szeretettől ösztönözve, ment ki Amerikába, hogy új otthon teremtse magának, „in the Home of the Brave and in the Land of the Free“.

Ugyanez az érzés ösztönözte talán, midőn megmintázta oly kegyetlen egyszerűséggel a „Zsarnoki uralom“ szoborcsoportozatát, mely jelenleg a new-yorki Metropolitan Museum egyik főekessége. Az Edward Beale és Kit Carson emlék a washingtoni National Museumban szintén hazafias irányú, a mexikói háborúnak két hőst mutatja ez, kik a mexikóiak hármaskordonán életük veszélyeztetésével keresztülhatolva, hoztak segítséget a San Pasqualeban körülzárt amerikai seregnek. Vagy San Martín lemondása Bolívar generális előtt, mely az International Bureau of American Republics épületét díszíti s a szomorú aktushoz mért komolyság és ridegséggel van megmintázva.

A hazájokért küzdő vagy vértanu-halált szenvedő hősök mindig lelkesítették. Mac Kinley Philadelphában lévő szobrában is a katonát, államférfiút és martírt állítja elénk, egy-egy karakterisztikumból csak annyit véve, hogy megalkossa a hazájáért élő tökéletes embert, kinek emlékét egész Amerika szeretettel őrzi szívében. Az álló szobor talpazata előtt, a harc után pihenő Columbia, olajjával kezében, oktatja serdülő gyermekét.

E magasztos témák után a mester is kissé megpihen, gondolata az áldott béke felé fordul s megszületik a „Patriotism“, „Inspiration“, „Awakening of Spring“, „Genius of Immortality“, „Enlightment“, „The Brook“, „Orpheus“ s egész serege az ideális alakok és csoportoknak.

A hazáért lelkesen küzdő, erőteljes alakokat a gyengéd, finom, álmodozó női aktok váltják fel. Erő és finomság. Finomság az erőben és erő a finomságban.

Konti csendes, magabazárkózott ember s így életének apró epizódjaival, melyek különös befolyással lehettek művészetére, meg nem ismerkedhettem; ő csak művészetének és öreg édes anyjának él, ezért tudta is úgy megmintázni az „Anya“ szobrát, hol a hideg márványból is az anyai forró szeretet sugárzik felénk, amint féltő gyengédséggel tartja játszó gyermekét.

Az alakok csoportosításában s azok megkomponálásában különösen nagy tehetséget árul el a buffalói Zenetemplomára készült Sacred Music és Heroic Music csoportjaival, az elsöben a báj és finomság egyesül a vallásos rajongással, a másodikban a régi idökre visszaemlékező öreg s vak lantosnak szinte hallani hurja pengését, amint elmúlt hon-szerelmekről regél.

Nem is lehetne itt felsorolni összes munkáit, hiszen annyira tevékeny. De fel akarom mégis említeni a st-louis-i Cascade Fountainra készült számos csoportját, melyből különösen a Pacific Ocean és Atlantic Ocean megkapók, s melyekkel kiállítási aranyérmét is nyert. Valamint a clevelandi Court-House, Alfred the Great és Justinianus tömör alakjait s a „West Indies“, „South America“, „North and East River“ csoportjait. Ez utóbbi kettő a new-yorki Arc de Triomphe-ot, a manillai hős, Dewey tengernagy diadalkapuját ékesítik.

Az architekturális szobrászatnak igen nagy tere nyílik az Egyesült Államokban, hol minden középület, bank, nagyobb üzleti helyiség és sok bérház is figurális szobrászmunkával van díszítve. A merev építészeti vonalak határt szabnak a képzeletnek s nagyon megnehezítik az igazi művész munkáját. Számptalan esetben megfelel Konti a dekoratív szobrászat kettős feladatának, mert bár szobrai csak mint díszítések szerepelnek, mégis megtartja a skulpturális vonalakat s a monumentális jelleget, úgy hogy ily művei, megfelelő a megrendelő céljainak, magukban is önálló egészet alkotnak.

Legjelesebb ilyen munkái közé sorolható a Cinton és Russel építészek tervezte híres Hotel Astor báltermében, New-Yorkban levő hármaskordon alak csoportja. Vagy pedig a „Gainsborough Studio Building“ Ünnepi Díszmenete, mely az egész épület hosszában végigvonul, amint öregek és ifjak mennek áldozni a művészetek oltárán.

Számos középület hisztorikus frize dícséri benne mesterét s alig van nyilvános park, hol ne találánk tőle egy-egy kutat vagy kisebb szobrot, mindig nagy szeretettel s gyöngédséggel megmintázott alakokkal. Sok apró bronz-szobra, iparművészeti tárgyai,

CSISZTÓCHÉNYI
KÖNYV-
TÁR

VAJDAHUNYAD: A NŐRABLÁS.
SZÉKELY BERTALAN FALFESTMÉNY-VÁZLATA.

ENLÈVEMENT DE FEMMES. FRESQUES DESTINÉES
POUR LE CHATEAU DE VAJDAHUNYAD.

93.

93-94. ÜVEGFESTMÉNYVÁZLATOK
A KORONÁZÓ TEMPLOM ABLAKAIHOZ.

94.

DESSINS POUR
VITRAUX D'ÉGLISE.

95.

95. MENYEZET.

ESQUISSE D'UNE PEINTURE DE PLAFOND.

96.

96. MENYEZET.

ESQUISSE D'UNE PEINTURE DE PLAFOND.

97.
97. VAJDAHUNYADI FALFESTMÉNYTERV: A CSODASZARVAS REGÉJE.
BÁRÓ FORSTER GYULA TULAJDONA.

ESQUISSE DE FRESQUE.
LA LÉGENDE DU CERF MIRACULEUX.

98.

98. FRÍZTERV A ZENEAKADÉMIA SZÁMÁRA.

FRISE POUR L'ACADÉMIE DE MUSIQUE.

Székhely
Bertalan
hagyatéka

99.

100.

101.

102.

101-102. MENYEZET-ÉKÍTMÉNY TERVE
A BUDAI HALÁSZBÁSTYA SZÁMÁRA.

PLAFOND DESTINÉ POUR LE BASTION
DIT DES PÊCHEURS À BUDE.

103.

104.

105.

106.

plakettjei s érmei ismertek s keresettek, nagy rajztudásáról és finom lelkületéről téve tanubizonyosságot. Az ideai iparművészeti karácsonyi tárlaton is láhattuk állandó tetszésnek örvendett könyvtámasztó kis bronz-figuráit.

Művészetét s így evvel őt magát is legrövidebben s leghelyesebben két szóval jellemezhetném: egyszerűség és becsületesség.

Mindig el tudta találni azt a hangot, amely éppen kifejezi a kívánt hatást anélkül, hogy túlzásokba esnék. Tud lenni masszív vagy finom, erőteljes vagy gyöngéd, eszméjének megfelelően, de minden esetben keresetlen.

Kontí a National Sculpture Society alelnöke s az Architectural League-nek, valamint a Municipal Art Society igazgatója s a National Academy of Design-nak megválasztott tagja. Kétszeres kitüntetések ezek, mert nem született amerikaiak érnek, de dicsérik ezek az amerikaiakat is, kik, nem tekintve idegen voltát, tisztán művészi tudása előtt hajolnak meg.

Büszkék lehetünk mi is s örvendhetünk, hogy messze külföldön dicsőséget szerez hazánknak, s csak sajnálhatjuk, hogy nem élvezhetjük őt s munkáját itthon, hova mindig visszavágyódik, s hol gyarapítaná jeleseink számát.

A KERT ÉS VIRÁGAI.

ÍRTA ÉS A MAROSVÁSÁRHELYI KEMÉNY ZSIGMOND IRODALMI TÁRSASÁG
ÜLÉSÉN FELOLVASTA T. VIGAND EDE.

A művészileg rendezett kertek már a piramisok kortársai. Egyiptom művészetével Mezopotámiába vándoroltak, hol Semiramis függőkertjeiről szóló legendák alapjául szolgáltak. Kelet csodálatos növényvilága kifejlesztette az ó-korban a művelésük iránt való hajlamot, mi a rómaiakra származott át tőlük s ők közvetítették nyugat felé. Nyomait láthatjuk a pompéji házkörül és szobakertekben s az ő nyomukon keletkeztek a középkor renaissance-kertjei is, melyeknek szép példányai maradtak fenn a kolostorokban. Ezek a római körülfalazott kertek mintájára készültek. Kövel kerített szabályos virágágyak osztják fel őket. Gondosan megnyirták az izlésesen elosztott bokrokat, fácskákat. A kert közepén nyugalmas, egyhangú melódiát ismétel a szökőkút vizsugara. Hangulatos a fehér udvar sötét bolthajtású keresztfolyosóival, napsütötte virágágyaival és rózsafáival, melyeket szeretettel gondoztak komor, sötétkámzsás gazdái.

További átalakulást mutatnak XIV. Lajos barokkertjei, melyeket Le Nötre építész a paloták stílusával, a viselettel és etikettel hozott összhangba. Nagy kiterjedésűek, különböző magasságú pázsitjait lépcsők kötik össze, gazdagon faragott korlátokkal. Nagy arányú szökőkútak, hol tritonok, nimfák és faunok kacér játékot űztek a vidám vizsugarakkal. A mértani pontossággal szabályozott zöld növényfalak fülkéiből kivillan egy-egy olímpusi alak kőszobra. Nyírott sövények és lugasok e kor híres pásztoróráinak kulisszái. Itt már minden mesterkéltséget és művészi hatásokra törekszik. Így akar kedélyhangulatot ébreszteni. Filozófiai alapon meghatározták, hogy a hegy a fenség érzetét kelti, a szikla félelmet, a pázsitos rét nyugalmat, a sötét tó búskomorságot, a csobogó víz vidámságot ébreszt.

A biedermeier-korszak levendulaillatos kertjei már közvetlenebbek. Vidám színezetű dús virágpompa, egyenes utak, cseréppel határolt, izlésesen elrendezett virágágyak között, rózsakarókon különféle színű és nagyságú üveggömbök, melyek az ég egy darabját vetítik a kertbe. Oleandersor vezet a kert házába, hol öreg anyóka — ezüst fűrtjein fodrozott fehér mousselin-főkötővel — uzsonnára várja unokáit a virágos, kerek asztal mellett.

Szintén külföldi eredetű típus a paróchia-kert. Gyakran vegyes volt a zöldséggel. Lelkipásztoraink hajdan nagyjelentőségű kertészek voltak s a virágok királynéja nekik